

diag,
09. 7706
d/e

ROBERT NEIENDAM

o

Skuespillerforeningen

1879

1929

JESPERSEN OG PIOS FORLAG

1 9 2 9

SKUESPILLERFORENINGEN
1879—1929

ROBERT NEHENDAM

∞

SKUESPILLERFORENINGEN

1879—1929

J E S P E R S E N O G P I O S F O R L A G
K Ø B E N H A V N :: M C M X X I X :: O G O S L O

~~09.77~~
~~No 45~~
~~5~~

386^{ns}

ANDEN JULEDAG 1848 aabnedes Casino, Kjøbenhavns første Privatteater indenfor Voldene, men først en Menneskealder senere opstod Trangen til at stifte en Skuespillerforening, hvis Midler kunde komme Medlemmerne til gode, naar Sygdom eller Alder hindrede dem i at dyrke deres Kunst. Man havde for Øje triste Eksempler paa, hvorledes Standens udslidte Gamle hjemfaldt til offentlig Forsorg. I det kgl. Teater stod som Dørvogter Jens Cronborg, der i sin Ungdom havde været en anset Skuespiller ved Christiania Teater og Medstifter af den første norske dramatiske Skole, han havde for Resten ogsaa spillet Ludvig XI. i Casimir Delavignes Drama paa Folke-teatret, og Opsynsmanden i det kgl. Teaters Toiletrum L. O. Iversen havde endog set sit, navnlig i Norge kendte Navn, trykt udfor tre Stjerner paa Nationalscenens Plakat, da han som Gæst udførte Hertugen af Glocesters Rolle i Delavignes Tragedie "Edwards Sønner". Saadanne hæderlige, men triste Forsøg paa at holde sig klar af Fatigvæsenet virkede som et Memento for Standens yngre Medlemmer. Men Idéen til at samle de urolige Hoveder i en Forening med humane Formaal for Øje udgik ikke fra Nationalteatret, hvis Kunstnere havde den fælles alma mater, Statskassen, at støtte sig til. Planen opstod ude i

Periferien blandt Øjeblikkets lystige Gøglere, der midt i Overgivenheden tænkte paa den Dag, da Hukommelsen svigter, og Smilet bliver træt.

Musik- og Ølhallen "Odéon", som stammede fra 1857, var i 1869 blevet omdannet til Frederiksberg Mor-skabsteater, hvis første Direktør hed Ferdinand Schmidt. Herude under Alléens løvrige Træer anslog Frederik Christensen (20. Jan. 1847—4. Marts 1929) i Halvfjerdserne den københavnske Revytone. Bygningen (den nuværende rejstes 1888) var dengang kun af Træ, en Fjællebod i landlige Omgivelser og i Smag med de Sommerteatre, som havde ligget længere inde paa Vesterbro. Huset var et Samlingssted for gemytlige Københavnerne, der sad ved fritstaaende Borde og nød deres Toddy, medens Tobaksskyer langsomt svævede op mod det graaladne Loft, hvor primitivt malede Muser spillede paa allehaande fantastiske Instrumenter. Entréen var kun 50 Øre, og den, som kom først, fik det "bedste" Bord. Fra den lille Scene sang Frederik Christensen — senere i Forening med sin Hustru Elisabeth Christensen — sine forsorne Viser med et lunt Blink i Øjet, jovial og godmodig, saaledes som Publikum helst vilde have Revykomikeren i Toddyernes Tid, hvor Branderen ("Kældermanden") gjorde mere Lykke end Satiren. I Sommeren 1879 var Tilløbsstykkerne ude paa "Morskaben" en parodisk Farce "Ambrosius Knop" og Revyen "Kaptajn Grants Børn", der begge havde faaet Navn efter store Sukcesser inde i Byen. I det sidste spillede Frederik Christensen en Æresdoktor — det var jo Universitetets Jubilæumsaar ligesom nu, halvtreds Somre senere, men dengang var man mere rundhaandet med Uddelingen af Graden. Han var populær i det brede Lag og fik, efter Tidens Skik, ofte Besøg i Paaklædningsværelset af Venner og Bekendte, som vilde hilse paa ham og sige de

kendte Ord "Tak for i Aften!" Disse Besøg gav ham Mod til at realisere en Idé, der førte til Skuespillerforeningens Oprettelse:

Han hængte en Sparegris af Ler op paa Gasarmen ved sit Spejl og forsynede den med en Papirsfane, som bar

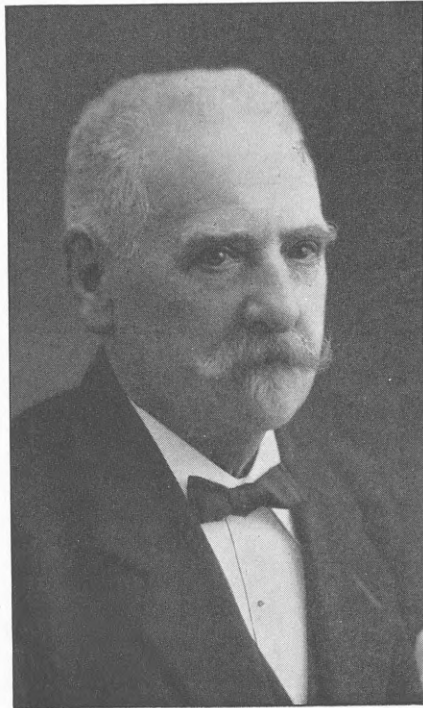
Frederik Christensen.

Paaskriften "Denne Vej med Sølvtojet". Naar Gæsterne vilde traktere, pegede han paa Grisen og sagde: "Først maa den have noget". Følgen var, at de troede, at Frederik Christensen samlede ind til et Gilde, men da han ikke savnede Talegaver, fik han dem snart overbevist om, at Grisens Indhold var "alvorlig ment", det skulde nemlig danne Grundlaget til en Forening, hvis Opgave engang i

Fremtiden vilde blive at hjælpe trængende Kolleger. Saa fløj der i Reglen nogle 25-Ører og undertiden, naar en Mæcen var paa Besøg, en hel Krone ned i Grisen, som i Løbet af Sommeren blev saa "fed", at Frederik Christensen i Forbindelse med sine Kammerater Julius Larsen (1840—1888) og Frits Emil Bugge (1844—1928) kunde indvarsle til et forberedende Møde hos Restauratør Borregaard, en Skuespillerven, der boede i et nu forlængst nedrevet Hus, Nr. 14 paa Vesterbrogade. Julius Larsen havde deltaget meget i Foreningslivet og var derfor den, der bedst egnede sig til at lave Udkast til Love, medens Bugge især var ivrig for at faa en Laanekasse oprettet, skønt hverken han eller de andre Stiftere anede, hvorledes de skulde faa fat paa de hertil fornødne Kontanter. Men Stemningen for Foreningens Oprettelse var stærk, ogsaa ved et følgende Møde med en større Kres af kjøbenhavnske Skuespillere hos Restauratør Kehlet i Allégade (nu "Lorry"), hvor det blev besluttet at anmode Folketeatrets udmærkede Karakterskuespiller Harald Kolling om at overtage Formandspladsen. Da han unddrog sig Besværet og Æren, faldt Valget paa Casinos jeune premier Severin Abrahams (1843—1900), Folketeatrets senere Direktør, som erklærede sig villig. Man indvarslede et tredje, sidste Møde, der fandt Sted den 16. August 1879 i Thuns Lokaler i Linnésgade, hvor ca. 80 Scenekunstnere fra Hovedstadens og Provinsbyernes Teatre var kommet til Stede. *Her blev Skuespillerforeningen stiftet.* Den ypperlige Farcør Frederik Madsen, som da var en nedbrudt Mand, frabad sig Dirigenthvervet, og man valgte saa Teaterdirektør Peter Petersen. Han gav Ordet til Bugge, der forelagde Lovudkastet og satte det under Forhandling. Den blev baade lang og vidtstvævende. I første Paragraf stod, at Foreningen foruden at yde Syge- og Begravelseshjælp

ogsaa skulde give Laan mod en billig Rente, men paa Forslag af Severin Abrahams udgik denne Bestemmelse straks, og Eftertiden har al Grund til at være ham taknemmelig herfor. Foreningens Formaal blev udelukkende af human Art: Foruden at hjælpe de Syge skulde man arbejde for Dannelsen af en Alderdomsforsørgelsesfond. Kontingentet fastsattes til 14 Kr. om Aaret (1.75 Kr. i otte Maaneder) samt én Krone i Indskrivningspenge. Det sidste Punkt paa Programmet var Oprettelsen af en Stiftelse, der for de tilstedeværende stod som en saa fjern Mulighed, at man ikke tog den helt alvorlig. Nogle Talere holdt paa, at kun Scenekunstnere skulde optages i Foreningen, medens andre vilde gøre den mere rummelig, saaledes at vidt forskellige Mænd, som for Eksempel Theaterchef Fallesen og Direktør Rantzau i "Kisten", kunde blive Medlemmer. Omsider enedes man om at lade Bestyrelsen affatte Bestemmelser herom. Foruden Severin Abrahams kom Ledelsen til at bestaa af de kendte Skuespillere J. F. S. Dorph-Petersen (Næstformand), Sophus Neumann og Christian Zangenberg. Stifterne følte med Rette, at hvis Tanken skulde føres videre ud i Livet, maatte der stærkere Kræfter til, end de raadede over. Derfor forlod de Ledelsen samme Dag, Foreningen blev stiftet, og de indtraadte aldrig senere i Bestyrelsen. Begyndelsen til Velgørenhedsværket var uhyre beskedent: Formuen bestod af fire Kroner og ti Øre — Resten af Grisens Indhold, som Udgifterne til de forberedende Møder havde levnet. Denne "Grundfond" overrakte Frederik Christensen paa Stiftelsedagen den nyvalgte Kasserer, Rodemester Valdemar Møller (1836—1922), der trofast, med sjælden Kærlighed til Foreningens Opgave, varetog Hvervet i 42 Aar. Da han træt af Dage i 1921 forlod sin Stilling og efterfulgtes af Sekretær Valeur Fausbøll, var Formuen vokset til

ca. 350.000 Kr. Otte Medlemmer er endnu tilbage fra hin 16. August 1879, da den første Skuespiller-Sammenslutning i Norden blev en Realitet: Albert Helsingreen og Fru

Valdemar Møller.

Agnes Helsingreen, Frederik Kreutzer og Fru Ingeborg Kreutzer, Fru Krum Hunderup, Fru Marquard Olsen, Valdemar Petersen og Vilhelm Petersen.

Indsamlingsarbejdet begyndte i Oktober 1879, idet Bestyrelsen udsendte et Opraab i Bladene. Foreningen vilde

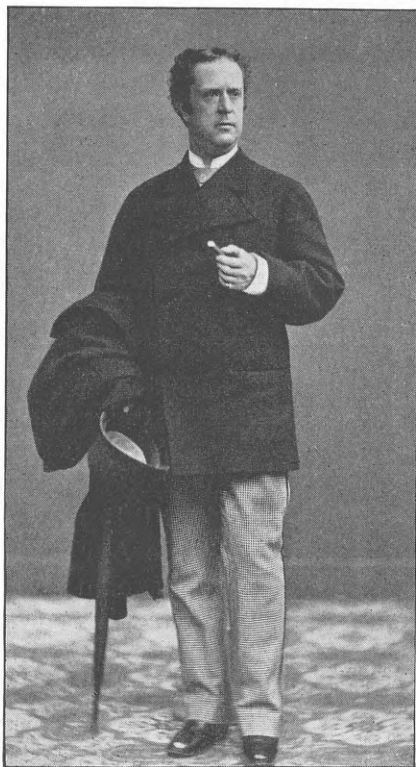
“ved Medlemsbidrag, Forestillinger af forskellig Art osv. samle en Fond, men kunde umulig ved egne Midler realisere Hovedtanken: *Alderdomsunderstøttelse eller Friboelig for gamle Kunstnere*”. Man bad derfor Medborgere støtte enten ved Bidrag én Gang for alle eller ved at indtræde som ekstraordinære Medlemmer. Mange gode Navne fra Samfundets forskellige Grene havde underskrevet Opraabet, bl. a. Teaterdirektør Th. Andersen, Folketingsmand C. St. A. Bille, Redaktør Erik Bøgh, Formanden for Haandværkerforeningen, Snedkermester J. Cortsen, Teaterchef, Kammerherre Fallesen, Bankdirektør, Etatsraad I. Glückstadt, Forfatteren, Kaptajn Frits Holst, fhv. Konsejlspræsident, Lensgreve Holstein-Holsteinborg, Redaktør Hiort-Lorenzen, Skolebestyrer Kjeldskov, Departementschef, Konferensraad Linde, Vekselmægler Lorck, Redaktør Marnicus, Godsejer P. J. de Neergaard, Redaktør Carl Ploug, kgl. Skuespiller Emil Poulsen, Danseren Waldemar Price, Grosserer H. Puggaard, Departementschef C. F. Ricard, kgl. Skuespiller Adolph Rosenkilde, Grosserer Lauritz Salomonsen, Dr. phil. Sophus Schandorph, Kontorchef, Justitsraad Schwartzkopf, kgl. Kammersanger Simonsen, kgl. Skuespillerinde Fru Julie Sødring, Redaktør Topsøe og Teaterdirektør Robert Watt.

I de følgende Maaneder indeholdt Bladene Artikler, som støttede Bestræbelsen. Ingen skrev varmere end den 22-aarige Herman Bang, der ude i Provinsen ved Selvsyn havde oplevet de rejsende Skuespilleres ublide Kaar. “At hjælpe og støtte alle private Sceners Skuespillere,” skrev han, “er en Opgave, som altfor længe har ligget hen, uden at nogen har gjort noget for at løse den. Nu har Skuespillerne selv taget Sagen op og ved at danne en Forening søgt at naa hen imod Maalet: Oprettelsen af en Syge- og Alderdomsforsørgelseskasse og forhaabentlig Op-

rettelsen af et Alderdomshjem. "Vi ville," sagde en Skuespiller til mig, "søge at dække de fuldstændigt blottede iblandt os mod den yderste Nød. Ligeftrem den yderste Nød. For et Par Aar siden døde en elendig, forarmet Kollega næsten af Sult paa et Tagkammer, hvor man efter hans Død kun fandt et itubrækket Bord og en trebenet Stol; virkelig intet andet — ingen Klæder, intet Sengetæppe; kun en gammel Madras og nogle Klude. Vort første Maal er at lindre en saadan Nød." Men Foreningen bør kunne naa meget videre, og det er Publikums Pligt at hjælpe dertil. Her er en vid Mark ikke alene for Velgørenheden, men ogsaa for Taknemmeligheden, en Mark, hvor enhver kan finde Anvendelse for sin Skærv, thi vi have alle noget at takke for. Hovedstadens Beboere skylder Privattheatrenes Kunstnere megen Fornøjelse og ofte megen Nydelse. Taknemmeligheden paalægger os Hjælpen som en Pligt, og hvert, selv det mindste Bidrag, er et Skridt hen imod Maalet: En nogenlunde sorgløs Alderdom for vore Privattheatres sceniske Kunstnere og Tespiskærrrens vandrende Skare."

6500 Kr. var indkommet til April 1880, og desuden havde et Par Haandværkere tilbudt at indlægge Vand og Gas samt elektriske Klokker i Stiftelsen — — ak, de var forlængst døde, da der 47 Aar senere blev Brug for deres velmente Offer. Bidragslisten blev fremlagt paa Børsen, og blandt Giverne var især det gode Borgerskab repræsenteret, Navne som Moses Melchior, Etatsraad Holmblad, Grosserer Puggaard, Generalkonsul Johan Hansen senior, Grosserer Johan A. Neiiendam og mange, mange flere. Ogsaa Scenens største Navn i Norden, Fru Etatsraadinde Johanne Luise Heiberg, fandtes paa Bidragslisten ved Siden af de berømte Søskende Julie Sødring og Adolph Rosenkilde. Derimod savnedes Ægteparret Phister.

Foreningens første Generalforsamling afholdtes den 3. Juni 1880 paa Skydebanen og blev dirigeret af Folketingsmand, senere Amtmand Bille, der havde redigeret Lo-

Severin Abrahams.

vene. De ordinære Medlemmers Antal var allerede 180, medens ikke færre end 123 Damer og Herrer støttede Arbejdet som ekstraordinære Medlemmer. Efter nogen Diskussion blev Lovene vedtaget. Da det fra alle Sider er-

kendtes, at *Aldersdomsunderstøttelsen var Foreningens Hovedformaal*, fremkom Skuespiller Hyltoft med et Forslag om helt at stryge Sygekassen for desto hurtigere at naa en virkelig Fond. Forslaget faldt, men hvis det var blevet gennemført, vilde Foreningen selvsagt nu have kunnet give sine gamle Medlemmer bedre Pensioner, end det er Tilfældet. Sygehjælpen ansattes til én Krone om Dagen (nu tre Kr. og gratis Hospitalsophold i Sommermaanederne) samt 50 Kr. i Begravelseshjælp (nu 200 Kr.). Det bestemtes, at Fonden ikke maatte træde i Virksomhed, før den havde naaet en Størrelse af 50.000 Kr.* Foruden de egentlige Scenekunstnere (Skuespillere, Sangere, Dansere) skulde ogsaa Embedsmænd kunne optages, saafremt de i ti Aar havde haft fast Ansættelse ved et Teater. Bugge vilde ogsaa give Korister og Paaklædere Adgang, men Forslaget herom blev straks nedstemt, og samme Skæbne ramte ogsaa hans Ønske, at Formuen skulde deles mellem Medlemmerne i Tilfælde af Foreningens Opløsning. I Stedet for Sophus Neumann, som ønskede at fratræde, valgtes Skolebestyrer Axel Kjeldskov til Bestyrelsesmedlem, og han varetog denne Stilling i tyve Aar med stor Interesse for Foreningens Trivsel. Da Formuen allerede udgjorde ca. 9300 Kr., fandt man det tilraadeligt at supplere Bestyrelsen med et finanskyndigt Medlem. Hertil valgtes Etatsraad Isak Glückstadt, Landmandsbankens Førstedirektør, hvis Tro paa Foreningens Fremtid var saa grundfæstet, at han i Begyndelsen selv førte dens Bøger. Gennem 30 Aar var han den en udmærket Støtte, og da han i 1910 døde, efterfulgtes han af sin Søn, Etatsraad Emil Glück-

*) De første Pensioner blev bevilget i 1883: 500 Kr. til forhenværende Provinsteaterdirektør Lewini og Frue. Fru Betty Smidth var Aaret efter den første kendte københavnske Skuespillerinde, som fik 300 Kr. i Pension.

stadt, der i 1922 kort før Landmandsbankens Sammenbrud for sidste Gang underskrev Aarsregnskabet. Hans Efterfølger som Foreningens "Finansminister" blev Generalkonsul, fhv. Handelsminister Johan Hansen.

Det er ikke Hensigten her at skildre alle de Forestillinger, Markeder, Fester og Koncerter, som i Aarenes Løb er afholdt til Formaalets Fremme, men kun at fremdrage nogle Hovedpunkter, de vigtigste Etaper i Institutionens Historie. Første Gang, Skuespillerforeningen viste sit unge Ansigt ved en festlig Lejlighed, var, da den i Forbindelse med den nogle faa Maaneder yngre *Journalistforening* fejrede Sarah Bernhardt under hendes berømte Førstebesøg i Kjøbenhavn. Festen fandt Sted den 20. August 1880 paa Hotel d'Angleterre og vakte Opsigt langt ud over Landets Grænser ved det Svar, hun gav paa en Tale, som den tyske Minister, Baron v. Magnus, holdt for hende. Det var navnlig hendes Skaal for "et udelt Frankrig", som vakte Jubel. Da hun slyngede Ordene over mod Gesandten, tilføjede hun: "N'est ce pas, Monsieur le Baron?" Orkestret faldt ind med "Marseillaisen", der efterfulgtes af "Den tapre Landsoldat", og Festen blev i et Nu forvandlet til et sydende Virvar, hvori Ønsket om Revanche for Frankrigs Tab i 1871 opfyldte Sindene. Ved øjeblikkelig Hjemkaldelse straffede Bismarck haardt den uforsigtige Gesandt, som ikke havde kunnet betvinge sine Følelser for Frankrigs store Kunstnerinde. Et Samarbejde mellem de to unge Foreninger, hvis Formaal paa flere Punkter var parallelle, blev her indledet til Held for begge Parter. Man har afholdt Viseaftener og givet Forestillinger i Fællesskab, og fra 1925 har navnlig de aarlige Cirkusforestillinger bidraget meget til Foreningernes velgørende Formaal. Einar Linden er den utrættelige Leder af "Cirque dramatique" og har derved indlagt sig Fortjeneste.

I Firserne var Optræden af Nationalscenens Kunstnere udenfor Kongens Nytorv en Sensation, som ingenlunde var let at gennemføre. Gammel Fordom herskede indenfor Murene, Skrivelser udveksledes om Smaasager, som i vore Dage afgøres med faa Ord. Da Fritz Hultmann for Eks. i 1877 tog Afsked, forudsaa Chafen, Kammerherre Fallesen, at Publikum den sidste Aften vilde hædre ham med en Fremkaldelse. Han indsendte derfor nogle Dage forinden en Ansøgning til Kultusministeren, som indstillede Sagen til Kongen, der allernaadigst bifaldt Tæppets eventuelle Opgang, hvorefter nye Skrivelser passerede Kancellivejen tilbage gennem Ministeriet og Teaterkontoret for at ende i Hultmanns Dagligstue. Med en saadan Forretningsgang virkede en Ansøgning fra Skuespillerforeningens Bestyrelse som en Begyndelse til Anarkiet. Kravet bragte Forstyrrelse i Forordninger og Sædvaner, hele Systemets Sinai, men Fallesen bekvemmede sig dog til at lade Lovene søve "paa Grund af Foreningens humane Formaal". Markedet fandt Sted den 9. Marts 1882 og blev en meget stor Sukces, som bragte ca. 28.000 Kr. i Kassen. Efter dette Resultat kunde Bestyrelsen med Rette skrive i Aarsberetningen, at Sæsonen 1881—82 havde været "overordentlig gunstig", og Æren tilkom i første Række de Medlemmer, "som med den mest levende Interesse havde virket for Sagen". Grisens Indhold var fra 4 Kr. 10 Øre nu vokset til 44.000 Kr. Abrahams betragtede hermed sit Starthverv som endt, og da han agtede at opholde sig et Aar i Udlandet, trak han sig paa Generalforsamlingen tilbage fra Formandspladsen. Kgl. Kammersanger Niels Juel Simonsen (1846—1906) blev hans Efterfølger.

Under ham fortsattes den gode Begyndelse. Han var en festlig anlagt Natur, repræsentativ og populær i de videste Krese. Den første Forestilling til Fordel for Forenin-

gen fandt Sted paa Folketeatret i April 1883 med Peter Schram og Olaf Poulsen i Spidsen. Den indbragte ca. 4000 Kr. Det tidligste Karneval afholdtes i 1885 sammen men "Kunstnerforeningen af 18. November" og gav et

Niels Juel Simonsen.

Overskud, paa 2200 Kr. Markedet blev gentaget, ikke med et saa stort Resultat som første Gang, men dog altid med et klækkeligt Beløb til Foreningens Kasse. Det krævede omfattende Forberedelser; Skuespillerne havde bedre Tid dengang, da Privatteatrene sjældent spillede Lørdag Aften og aldrig Søndag Eftermiddag. Markedet varede i Reglen et Par Dage, og hver Billet gav Ret til to Timers Ophold i de fantasifuldt udstyrede Lokaler, hvad enten Odd

Fellow-Palæets Sale eller Prins Wilhelms Palæ blev benyttet. Ved Boderne stod ikke smaa, ukendte Damer, men Scenens største Navne, Fruerne Eckardt, Hennings og Oda Nielsen, medens Peter Schram og Olaf Poulsen hittede paa tusind Løjer, engang forklædt som Musikere i et tyrkisk Orkester, hvor vor store Komiker trakterede en kolossal Kontrabas til den gamle, evigunge Sangers diminutive Stokfiol. Viggo Lindstrøm var ogsaa virksom med sit Tintamaresk-Teater, paa hvilket han uhyre morsomt karikerede Fru Oda som Frøken Nitouche og Nordmanden Henrik Klausen som Per Gynt. Markederne blev flere Gange aabnet af Kongehuset med den gamle Majestæt, Christian den Niende, i Spidsen, medens Kammersanger Simonsen gjorde Rede for Foreningens Maal og takkede den kongelige Familie for al Velvilje, som "forøgede de loyale Følelser, hvormed Skuespillerstanden omfattede og hylkede Monarken og hans Hus". De kongelige Damer var ikke alene købende Besøgende, men ogsaa givende; Dronningen sendte et Bord med Marmorplade, som hun havde dekoreret med Blomster, Kronprinsesse Louise havde tilvirket et Tæppe og Prinsesse Marie udført en Akvarel. Engang solgtes en autentisk Lok af Frederik den Syvendes Haar, maaske som et Minde om, at det var under hans Regering, Privatteatrene opstod i Kjøbenhavn. Og ingen ringere Malere end P. S. Krøyer og Th. Niss forærede Billeder. Til Karnevalet i 1885 udførte Krøyer en halv Snes Rollebilleder af kendte Skuespillere, hvoriblandt der var et Par Mesterværker, Olaf Poulsen som Chilian og Zinck som Jokum. Flere af disse Portrætter hænger nu paa Teatermuseet. Ingen var mere utrættelig til at "gaa paa" og sige fæle Brandere end den studentikose Otto Zinck, der ogsaa var en søgt Auktionarius. Indledningen til Festerne var i Reglen højtidelige, for Eks. fremsagde Emil Poulsen

i 1887 denne af Holger Drachmann skrevne Prolog, der ikke senere er optaget i hans Værker:

»Hvad er en Kunstner? — Øjeblikkets Barn!
 og Scenens Kunstner? — Øjeblikkets Herre!
 Af Lys omstraalet stolt paa Tespis' Kærre
 han troner sejr vant og sejrssikker:
 Omkring hans Fod Vidunderlandet ligger,
 og »Stemningen« maa lyde, naar han kalder;
 ud over fjerne Vidder Skæret falder,
 og Rummet fyldes fra Prosceniums-Gitterne
 med Anelser højt over Lofts-Soffitterne.

Rig er han, Scenens Kunstner: Ødselt Udstyr
 gav Gudens Gunst hans Liv i Vuggegave,
 og sorgløs skænker Høje han som Lave,
 hvad der hos ham fik Præg af evig Fylde;
 det blev da ogsaa Tusinder, som skyldte
 ham større Tak, end ofte selv han aner:
 Han er jo den, som Sorgens Genfærd maner,
 han frisker op, hvad der var tungt nedbøjet,
 han lokker Smil om Mund og dugger Øjet
 hos den, der længe savned Graadens Lindring:
Selv synes han uberørt af hver en Hindring,
 og Mængden jubler ved hans blotte Komme,
 jubler, saa tit den skønne Stund er omme,
 hvad enten højt paa Hæl han rysted Lokkerne,
 eller han gik i jævnmaalt Trit paa Sokkerne. —

Dog, Tiden melder sig med sine Krav
 og lister af hans Haand den gyldne Stav,
 som kækt han svang i Illusionens Rige:
 Gammel og graa han blev nu Mængdens Lige,
 maa se den Skranke lukt, den Verden stængt,
 hvorved saa mangt et fugtigt Blik har hængt,
 mens endnu *selv* han for sin Verden raaded.
 Kan hænd's han sidder hædret og benaadet,
 paa Minder rig, med sin Erfarings Skat:
 Kan hændes, ja! Men oftere forladt
 af Mængdens Gunst, maa Mængdens Lod han dele:

At tabes ukendt i det store Hele —
 en udtjent Kunstner, strøget af Plakaterne,
 et Navn, som huskes kun — af Kammeraterne!
 Se, det er slige Gamle og Forladte,
 som vi vil støtte i de tunge Stunder,
 vi, som endnu paa Guders Gunst begrunder
 vort Herredom i Fantasiens Riger.
 Vi træder her for Mængden frem og siger:
 Noblesse oblige! Det er ej Kunstner-Smiger
 strøet for et Publikum — sligt kunde dadles:
 Det er den simple Sandhed, *at vi adles*
ved Kunsten alle, Høj saa vel som Lav!
 Og hvad dens Tjener — var han nok saa ringe —
 engang i Fortid efter Evne gav,
 derfor vil *De* til Tak et Offer bringe!«

I 1892 modtog Foreningen et vigtigt Tilsagn, idet de
 kjøbenhavnske Teaterdirektører med Nationalscenens Le-
 der i Spidsen lovede skiftevis hvert Aar at give en Fore-
 stilling til Indtægt for Fonden, og i den Anledning blev
 Kammerherre Fallesen Foreningens første Æresmedlem.
 Løftet blev saa nogenlunde holdt indtil de senere Aar,
 men trange Tider har medført, at det nu ikke længer bli-
 ver indfriet. Da Kammersanger Simonsen i 1895 nedlagde
 sit Hverv og udnævntes til Æresmedlem, havde Fonden
 passeret sine første 100.000 Kr. To smaa Legater à 1000
 Kr. var ogsaa kommet til: Et, der bar Skuespillerinden
 Fru Louise Holst's Navn, og ét, som var testamenteret af
 Partikulier Chr. Brøndum. Kgl. Skuespiller Christian Zan-
 genberg (1853—1914) valgtes til Formand, og Karl Mant-
 zius samt Enoch Aagaard indtraadte i Bestyrelsen, da J.
 F. S. Dorph-Petersen, der havde været et virksomt Med-
 lem fra Foreningens første Dag, ønskede at fratæde.

Den nye Formand havde mange gode Egenskaber. Han
 var frisk i Initiativet og ejede en elskværdig Overtalelses-

evne, som ingen kunde modstaa. Under ham afholdtes (Januar 1896) Markedet "Det gamle Kjøbenhavn", som varede i fire Dage og indbragte over 10.000 Kr. Salene i Prins Wilhelms Palæ var omskabt til Eksteriører fra Ho-

Christian Zangenberg.

vestaden i det 18. Aarhundrede, hvor man baade saa' Fjællebodskomedie, udført paa Tysk af Emmanuel Larsen, Johs. Marer og Charles Schwanenflügel, og Modsætningen, Holbergs første Teater i Lille Grønnegade, hvor Fru Phi-ster — firs Aar gammel — var Prologus, medens Aktø-terne udførte en Komædie af Dr. Schandorph, kaldet "The-huset udi Pilestræde". Her optraadte Fader Holberg i Karl Mantzius' Skikkelse, og Olaf Poulsen var for én

Gangs Skyld krøbet i Sufflørkassen. Naar han stak sit berømte Hoved ovenfor, jublede Publikum, og da Tæppet var faldet, raabte gamle Kong Christian: "Suffløren frem!" Han maatte adlyde og krøb under en mægtig Ovation frem fra sit Skjul. Ganske vist havde han ikke ageret med, men dog "sagt" det altsammen. Broget Festlighed var Indtrykket af dette Marked, hvorom Erindringen endnu lever hos mange. Bjørn Bjørnson tumlede sig som norsk Bondegut, Peter Fjelstrup var Anfører for en Zigeunerlejr, og Frederik Jensen sang som Poeten i Aabenraa "Visen om Sidse", der gjorde stormende Lykke. Ni Skuespillerinder havde samlet sig om at udgive et lille Festskrift, hvoraf der snart ikke var et eneste Eksemplar at opdrive. Det var deri, Fru Anna Larssen skrev den lille frejdige Beretning om "sin første Bryllupsrejse" med Gustav Wied.

Men Christian Zangenbergs Ledelse blev desværre kun kort. Ved Generalforsamlingen 1898 kom det frem, at han paa egen Haand havde laant Fru Anna Larssen 150 Kr. af Foreningens Midler. Beløbet var ingen Herregaard, og der var Kautio for det, men principielt sét maatte Handlingen kaldes lovstridig. Medlemmerne agtede for enhver Pris at hævde, at *Skuespillerforeningen ikke var nogen Laanekasse*, og Prisen var Formandens Fald. J. F. S. Dorph-Petersen (1845—1927) arbejdede i disse Aar paa at blive Folketeatrets Direktør, og hans Overtagelse af Formandsposten maatte nærmest betragtes som et Led af disse Bestræbelser. Han styrede i to for Foreningen magre Aar, og synderlig bedre blev Indtægterne ikke, efter at Kammersanger Simonsen i 1900 paany havde ladet sig vælge til Formand. Han kom til at opleve den gamle Sandhed, at det altid er vanskeligt at vende tilbage til Stedet for sine tidligere Triumfer. Et Tab var det ogsaa, at Skolebestyrer Kjeldskov døde; han havde altid været Le-

delsens fremadvivende Kraft. 1901 blev Johs. Ring hans Eftermand, og Aaret efter tiltraadte Viggo Lindstrøm og Inspektør Norrie, da Simonsens Tid var forbi, og Aagaard gjorde ham Følge. Formand for den nye Bestyrelse blev 1902 Dr. Karl Mantzius (1860—1921).

J. F. S. Dorph-Petersen.

Den, der troede, at Foreningen nu vilde faa et nyt Opsving, blev skuffet. Personlig stod Mantzius i sin bedste Kraft som Nationalscenens ypperste Skuespiller næst Olaf Poulsen, radikal, skarp, vittig og overlegen. Men han trivedes ikke i sin nye Værdighed som Formand, thi Skuespillerforeningen var ikke det Organ, han havde Brug for. Han var paa det Tidspunkt Oppositionsmand, først og

fremmest mod sin egen Direktion (Danneskjold-Samsøe—Einar Christiansen), og besjæledes af en Trang til at ville udføre noget for sin Stand, som han iøvrigt allerede havde hædret ved at blive den første Skuespiller her til Lands, der erhvervede Doktorgraden ved vort Universitet. Men

Dr. Karl Mantzius.

at hjælpe gamle Mennesker til lidt bedre Kaar var et for snævert Omraade for hans Virketrang; han vilde hellere tage Kampen op mod Direktørers Vilkaarlighed og gammel Slendrian, mod forældede Kontraktbestemmelser og slette Lønninger. Hans Maal var at skaffe Scenekunstnerne baade i og udenfor Hovedstaden mere Ret og bedre kunstneriske Vilkaar. Om noget Arbejdsløshedsproblem var der

dengang i Aarhundredets Begyndelse ikke Tale. Den dygtige Skuespiller gik kun rent undtagelsesvis ledig.

Men alle disse Spørgsmaal var jo af ren faglig Natur, og det laa ganske udenfor Skuespillerforeningens Opgave at bistaa i Kontraktspørgsmaal og under Konflikter, eller naar det gik et Teater galt. Dr. Mantzius indsaa, at Standen savnede en *social* Organisation. Derfor indbød han til et Møde Søndag den 17. April 1904 om Formiddagen i Wivels Lokale, og her blev *Dansk Skuespillerforbund* stiftet. Øjeblikket var heldigt valgt, thi Uviljen mod Direktørerne blussede overalt. Hvor berettiget Bevægelsen var, saas tydeligst deraf, at adskillige af de *bedst* stillede Skuespillere gik i Spidsen. Den nye Organisation skulde ikke paa nogen Maade være en Konkurrent til den Forening, hvorfra den udsprang, men en selvstændig Sammenslutning med andre Formaal. Dr. Mantzius valgtes enstemmigt til Formand, og det første, han sagde, da han takkede for Valget, var, at han nedlagde sit Mandat i Skuespillerforeningen. Ingen vidste bedre end han, at de to Stillinger ikke kunde forenes. Desto mere maatte det forundre, at han senere, da det kneb med at skaffe Resultater for Forbundet, af sin Ærgerrighed lod sig forlede til at fremsætte et Forslag om en Sammenslutning. Denne Tanke maatte naturligvis møde absolut Modstand hos Foreningens Bestyrelse, der paa Grundlag af Lovene fastholdt, at Formaalet udelukkende var af human og ikke af faglig-social Art.

Under det forberedende Arbejde til Forbundets Start fik Dr. Mantzius ikke Tid til at virke for Foreningen. Den vilde i disse Aar have haft magre Resultater at fremvise, hvis ikke Prinsesse Marie af Overskudet fra sine forskellige Velgørenhedsfester havde betænkt den med ca. 10.000 Kr. ialt. Ved Generalforsamlingen i 1904 blev Peter Jern-

dorff Formand, og et Par Maaneder senere kunde Foreningen i al Stilfærdighed fejre sit 25-Aars Jubilæum. Den talte da sit næsten konstante Medlemsantal, ca. 300, medens de ekstraordinære var gaaet ned til 68. Formuen ud-

Peter Jerndorff.

gjorde ca. 160.000 Kr., og der var i de forløbne 25 Aar udbetalt 120.000 Kr. til Foreningens forskellige humane Formaal.

Kgl. Skuespiller Peter Jerndorff (1842—1926) var en repræsentativ Mand, anset i Samfundets forskellige Grene, men nogen dybere Interesse for Skuespillerforeningen havde han ikke. I hans tre Formandsaar viste Regnska-

bet ikke en eneste Idé. Jerndorff nøjedes med at administrere og repræsentere. Da han ved Generalforsamlingen i 1907 ønskede at fratræde, blev Johannes Ring valgt, skønt han gentagne Gange frabad sig Hvervet. Samtidig forlod Lindstrøm og Norrie Bestyrelsen, hvori Holger Hofman, Jacques Wiehe og Johs. Nielsen traadte ind; den sidste erstattedes Aaret efter af kgl. Kammersanger Helge Nissen, som ved sin Død 1926 var Foreningens Næstformand.

Da Johannes Ring (født 1863) traadte til, var Foreningen nær ved at gaa i Staa. Nyt Initiativ tiltrængtes i høj Grad. Heldigvis forstod den nye Formand, at det ikke var nok at leve paa Fortidens Laurbær, men at Opgaven, som skulde løses, tværtimod gik ud paa ved nye Fremstød at skaffe Foreningen forøgede Indtægter. De vindende Egenskaber, som ogsaa paa Scenen var Johannes Rings Særkende, blev ham en stor Støtte i hans Formandsgerning. Hans Personlighed skabte Sympati om Foreningen baade indadtil blandt Medlemmerne og udadtil mod Offentligheden, og denne Sympati gav sig Udslag i en Række Legater, som efterhaanden tilfaldt Foreningen fra ældre Teatery venner, der i deres Testamente aflagde Vidnesbyrd om Taknemmelighed. Et smukt Eksempel paa den ukendte Tilskuer, for hvem Teatret betød en af Livets bedste Glæder, var Frk. Betty Elisa Giers, der skænkede Foreningen 20.000 Kr. Flere Teaterdirektører viste Sans for at hjælpe ældre Medarbejdere, som Livet havde bragt ringere Kaar: Th. Andersen, Jens Walther og J. F. S. Dorph-Petersen betænkte Foreningen med Legater og fik derved deres Navne bevaret i dens Annaler, medens Fru Alma Pedersen oprettede et Rejsestipendium for de Yngre til Minde om sin Mand, Benjamin Pedersen. Ogsaa hos forskellige Legatbestyrelser lykkedes det Johannes Ring at vække Interesse for Foreningen: "Antikvar Carl Julius

Petersens Hjælpefond" har i en Aarrække tilstaaet den 1200 Kr., fra "Georg og Johanne Harders Legat" modtager den 500 Kr. og fra "C. W. Strandes Legatfond" 100 Kr. Under Johannes Rings Ledelse afholdtes en Række Raadhus-

Johannes Ring.

koncerter, ved hvilke den kgl. Opera med Kammersangerne Vilh. Herold og Helge Nissen i Spidsen stillede sig til Disposition. De gav gode Indtægter, og da Vilhelm Petersen i 1912 var blevet Bestyrelsesmedlem, prægede hans Initiativ navnlig nogle vellykkede Tivolifester, indtil Idéen blev grebet og udnyttet af andre Foreninger og dermed gjort altfor dagligdags. En stor Hjælp betød det ogsaa, hidtil ca. 7.500 Kr., at Direktør Adam Poulsen fra 1924 lod

Fribilletafgiften fra Friluftsteatret samt en Andel af Overskudet tilfaldt Foreningens velgørende Formaal, og de tidligere omtalte Cirkusforestillinger, som ved Brødrene Schumanns Velvilje fra 1925 er givet i Samarbejde med Journalistforeningen, har til Dato indbragt ca. 11.600 Kr. Da Johannes Ring overtog Styret, udgjorde Formuen ca. 177.000 Kr., men da han tyve Aar senere efter eget Ønske sagde Farvel, var den steget til 414.000 Kr., hvoraf de 38.000 Kr. skyldtes Obligationernes Opskrivning til Pari, medens ca. 127.000 Kr. var bundet i "Skuespillerforeningens Hus". Thi det var Johannes Rings uvisnelige Fortjeneste at gennemføre Foreningens anden Hovedopgave, Alderdomshjemmet, som ingen havde turdet tro paa, hverken i Begyndelsen eller senere, da Justitsraad Josephsen i Halvfemsjerne tilbød en Grund af "Mariendal's" Jord. Efter 40-Aars Jubilæet i 1919, ved hvilken Lejlighed Johannes Ring og Kasserer Møller* udnævntes til Riddere af Dannebrog, begyndte Formanden at virke for Planen, og i Løbet af syv-otte Aar havde han ved Hjælp af Lotterier, Forestillinger og kontante Gaver samlet ca. 120.000 Kr., som suppleredes med 5000 Kr. fra en anonym Velynder den Dag, Grundstenen til Bygningen blev nedlagt. Overfladisk, utaalmodig Kritik var ogsaa dette store Foretagendes Lod paa Vejen, men Johannes Ring fortsatte maaltbevidst sit Arbejde, og den 8. Oktober 1926 var han kommet saa vidt, at Bestyrelsen kunde samles med en Del Indbudte, hvoriblandt Justitsminister Steincke, til en lille Højtidelighed paa det købte Areal ude paa Bispebjerg bag Grundtvigskirken. Under Grundstenen blev nedlagt et Dokument med denne Ordlyd:

*) Den første officielle Anerkendelse, som tildeltes for Arbejde i Skuespillerstandens Tjeneste, var Rodemester Møllers Udnævnelse til Kancelliraad 1911.

Anno Domini 1926, den 8. Oktober, i Kong Christian den Tiendes 15. Regeringsaar blev Grundstenen lagt til denne Bygning, som skal rejses til Brug for Skuespillerforeningens Alderdomshjem.

Kjøbenhavns Kommune solgte Anno 1926 Grunden til Skuespillerforeningen. Dens Matrikel er No. 813 Uterslev Kvarter, Størrelse 1253 m², Beliggenhed paa Hjørnet af Bispebjergvej og Peter Rørdamsvej i Kjøbenhavn.

Bygningen skal opføres af røde, haandstrøgne Sten i to fulde Etager og skal rumme 18 Lejligheder, der, efterhaanden som Midlerne tillader det, skal bortgives som Friboliger til Foreningens ældre Medlemmer fra hele Landet.

Den indtil Dato indsamlede Kapital til Byggeforetagendet andrager ca. 120,000 Kroner, hvoraf en Del er indkommen ved justitsministeriel Tilladelse til Afholdelse af Lotteri.

Grundstensnedlæggelsen foretoges af Justitsminister, Medlem af Landstinget K. K. Steincke, fhv. Skuespiller Frederik Christensen, som var Foreningens Stifter i 1879, Skuespiller Johannes Ring, som er Foreningens Formand siden 1907. Foreningens Bestyrelse bestaar idag foruden af Formanden af: Generalkonsul, fhv. Handelsminister Johan Hansen som Kasserer, Skuespiller ved det kgl. Teater Nicolai Neiiendam, Skuespiller Charles Wilken, Kgl. Kammersanger Helge Nissen var Næstformand, Overretssagfører Fr. Wolff er Foreningens juridiske Konsulent, D'Hrr. William Wandahl og Henry Arnborg dens Revisorer.

Til Medlem af Byggeudvalget valgte Generalforsamlingen i 1925 Teaterhistorikeren, Skuespiller Robert Neiiendam og Skuespiller Nicolai Brechling. Bygningen opføres efter Tegning af Arkitekt F. C. Harboe, Kjøbenhavn.

Men inden Bygningen stod færdig, havde Johannes Ring nedlagt sit Hverv. Hvad der i de senere Aar især besværliggjorde ham Stillingen, var Sygekassens Forhold. En Opposition indenfor Foreningen havde faaet Lovene forandret, saaledes at enhver, selv den, der oppebar fuld Gage, kunde faa Sygehjælp, og vilde man forveksle den med Arbejdsløshedsunderstøttelse, kunde det ogsaa ske. Alt, hvad der kom ind, trillede hastigt bort, og Foreningens Hovedformaal, Alderdomshjælpen, forflygtigedes. Sygekassens Regnskab balancerede ikke længere, men viste til sidst et Underskud paa 3500 Kr., og hvis denne Linje var blevet fortsat, vilde Pensionerne selvsagt være kommet i Fare. En Tilbagevenden til de tidligere Bestemmelser var altsaa tvingende nødvendig, og den Dag — 1. Juni 1927 — Johannes Ring fremlagde Forslag herom, tog han sin Afsked og udnævntes under enstemmig Tilslutning til Æresmedlem som Tak for alt, hvad han gennem tyve Aar havde udrettet for sine Standsfæller. Samtidig traadte Nicolai Neiiendam tilbage fra Bestyrelsen, hvor han i 1914 var blevet Holger Hofmans Efterfølger. Den nye Ledelse kom til at bestaa af Teaterhistorikeren Robert Neiiendam (Formand), Nicolai Brechling og Poul Wiedemann. Fra den tidligere overgik Charles Wilken, som havde været Medlem deraf siden 1920 og nu er Næstformand, samt Generalkonsul Johan Hansen.

Det blev den nye Bestyrelses første Opgave at indvie "Skuespillerforeningens Hus". Begivenheden fandt Sted den 8. September 1927, elleve Maaneder efter Grundstensnedlæggelsen. Den milde Vinter havde i høj Grad begunstiget Bygningens Opførelse, og flere af Beboerne, deriblandt Foreningens Stifter, Frederik Christensen, var allerede flyttet ind. Den gamle Mand var den Dag Genstand for alles Opmærksomhed. Det Frø, han 48 Aar forud kastede, hav-

de spiret og var blevet til et stærkt Træ med en løvrig Krone, og smukt var det, at han nu selv i sin høje Alder blev blandt de første, som fik Ly derunder. De fire andre Friboliger, som Foreningen evnede at bortskænke, blev tildelt Valdemar Petersen, Fru Faber-Daugaard, Fru Hulda Tregder og Frk. Dagmar Wildenbrück. Dødsfald fremkaldte snart Forskydninger. Nu ved Jubilæet bebos Lejlighederne af Valdemar Petersen, Fru Dagmar Orlamundt, Fru Alma Jensen, Frk. Signe Pless og Frk. Wildenbrück.

Efter at Formanden havde budt Gæsterne Velkommen og overrakt sin Forgænger Diplomet som Æresmedlem, gjorde Johannes Ring Rede for Husets Tilblivelse og bragte en Tak til de mange forstaaende Mennesker, som havde muliggjort Værket. Derefter ønskede Justitsminister Rytter Foreningen til Lykke med Foretagendet og overrakte Johannes Ring Dannebrogsmændenes Hæderstegn som en Hilsen fra Hans Majestæt Kongen. Saa sang de tilstedeværende de smukke Vers, Digteren Axel Juel havde skrevet til Dagen:

Digteren har skrevet,
 Maleren har malt,
 men Dit Værk har levet
 kun, mens Du har talt.
 Mennesker, Du skabte
 i Dit Væsens Glød,
 er de da fortabte,
 fødte kun til Død?

Nej, imens de leved
 i Din Flammes Skin,
 har Du lønligt skrevet
 i de tusind Sind;
 hvad Dit Væsen tolked

fandt til Sjæle Vej,
Digteren og Folket
mødtes helt i Dig.

Ingen Kunstner skaber
kæmpende som Du,
sejrer eller taber
i det korte Nu,
løftes eller fældes —
brænder ud derved —
trænger, naar han ældes,
til saa fuld en Fred.

Derfor rejstes Huset
højt paa Bakkens Top,
her, hvor Verdens-Bruset
stiger dæmpet op;
her, hvor Solen luer
længst, naar den gaar ned,
giver stille Stuer
Skær af Evighed.

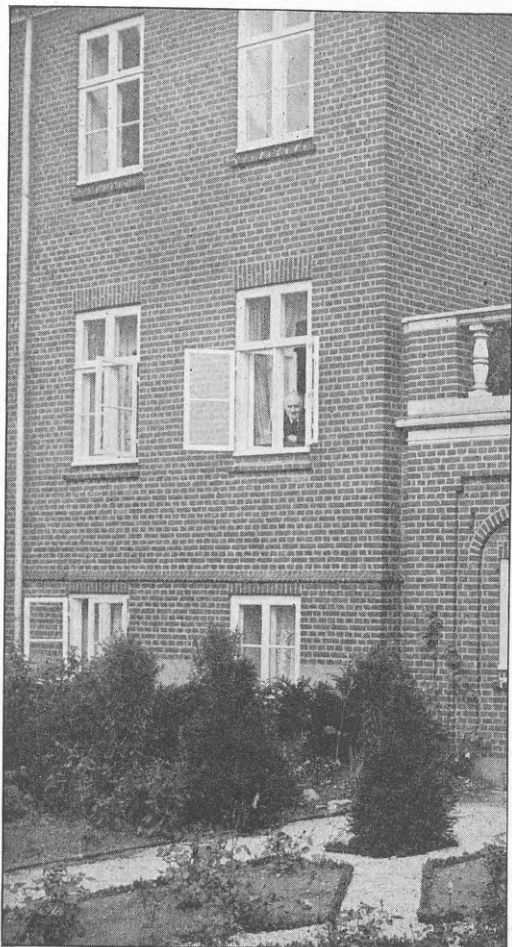
Maatte denne Bolig
signe Sjæl og Sind,
Verdens Larm, urolig,
aldrig naa herind —
Stjerneskeret finde
Solens Purpurstrøm
om Din Gernings Minde
og Din Ungdoms Drøm.

Danmark var ikke det første Land, hvor et Hjem for gamle Scenekunstnere blev rejst. Oppe ved Täby Station i Nærheden af Stockholm indviedes 1918 "Höstsol", Gustaf Fredriksons Alderdomshjem, der var blevet skabt gennem et fleraarigt Samarbejde mellem den gamle Charmør og "Svenska Teater-Förbundet", og som havde modtaget rige Dotationer fra Venner af svensk Skuespilkunst. Men længe

forud, allerede i 1895, satte H. C. Andersens Veninde, den berømte Ofelia-Fremstillerinde Marie Seebach sig selv et uforgængeligt Minde, da hun i Weimar aabnede sit "Heim für alle hilfebedürftige Schauspieler". Pladsen til Bygningen i den dybe Tiefurter Allé blev skænket af Storhertug Carl Alexander, og Fru Seebach testamenterede Institutionen sin Formue, 120.000 Mark. Hjemmet er en hyggelig Villa, omgivet af en prægtig Have med gamle Træer. En halv Snes Aar senere stillede Coquelin aîné ved Pont-aux-Dames, en Landsby nær Conilly St. Germain, sin storslaaede Gave til Disposition for den franske Skuespillerstand: En lang, gul Bygning med rødt Tag, hvorpaa Hanen — le coq — er Bomærke, medens Thalias og Melpomenes Masker fra Gavlen stirrer ud over Markerne. Under Parkens skyggefulde Træer hviler nu Stifteren, den store Coquelin, som døde herude i sit jordiske Paradis, da han en Januar-morgen i 1909 sad ved Vinduet og arbejdede med Rostands Komædie "Chantecler".

Medens det saaledes i andre Lande var fremragende Scenekunstnere, som skabte dette Velgørenhedsværk, blev det hos os realiseret gennem et Sæmmenspil af Kræfter, baa-ret af Johannes Rings Initiativ og lyse Tro paa Sagen. Vort Hus staaer bogført til 211.000 Kr., men deraf skyldes endnu ca. 77.500 Kr. Hjemmet rummer atten Boliger, og for at muliggøre, at flere end de nuværende fem kan blive stillet til fri Afbenyttelse, var det nødvendigt at skaffe Institutionen en fast aarlig Indtægt. Bestyrelsen stod her overfor et vanskeligt Problem, thi af de sædvanlige Indkomster vilde intet kunne undværes til Afbetaling af Prioritetsgælden.

Da Biografteatrene myldrede frem, var der Røster, som udtalte, at de vilde gavne Talescenerne. Man mente, at de for Mængden vilde virke opdragende til Forstaaelsen af Ordets Kunst. Erfaringen viste, at det modsatte blev Til-

Frederik Christensen i Vinduet til sin Bolig
i »Skuespillerforeningens Hus« 1927.

fældet. Den Tanke, at en Del af Filmens Overskud burde komme gamle, trængende Scenekunstnere til gode, var derfor naturlig, og den dannede Grundlaget for en Ansøg-

ning, som den nye Formand paa eget Initiativ indsendte til Justitsministeriet, da en Halvpart af Bevillingen til Biografteatret "Colosseum" ved Dødsfald var blevet ledig. Tanken fandt Forstaaelse hos Justitsminister Rytter, og fra den 1. April 1928 havde Foreningen den Glæde at se Alderdomshjemmets Fremtid betrygget gennem den Indtægt, som Bevillingen vilde give. I hvert Fald androg Beløbet ca. 6800 Kr. for det første Aar, 1928—29. Indtægten maa efter Ministeriets Bestemmelse kun anvendes til Afprioritering og skal derefter samles til en Fond, hvis Renter skal tilfalde Standens Gamle. Med denne Afgørelse knyttede den daværende Justitsminister Rytter sit Navn paa den smukkeste Maade til Skuespillerforeningens Historie.

I det sidste Aar forinden Jubilæet fik Bestyrelsen den glædelige Meddelelse, at en afdød Veninde af Casino, Enkefru Landau, i sit Testamente havde fastsat Oprettelsen af et Legat, som skulde bære hendes og hendes tidligere afdøde Mands, Forretningsfører Edvard Landaus Navn. Da Boet blev gjort op, viste det sig, at Legatkapitalen blev paa ca. 65.000 Kr., som skal administreres af Bestyrelsen og revideres af Justitsministeriet. Gaven var saa meget mere velkommen, da det efter de store Byggeudgifter og Run'et paa Sygekassen netop var en Konsolidering af Pensionerne, Foreningen tiltrængte. Renten af det Landau'ske Legat muliggjorde, at Bestyrelsen paa Generalforsamlingen 1929 kunde foreslaa, at et Dyrtdstillæg paa ca. 2500 Kr., som Pensionisterne havde oppebaaret i en halv Snes Aar, men for hvilket der ikke var Dækning i Renteindtægten, for Fremtiden blev til en fast Bestanddel af Pensionerne. Medens andre Institutioner har maattet nedskære deres Dyrtdstillæg, kunde Skuespillerforeningen takket være den store Gave fastgøre sit.

Fra tidligere Tid ejer Foreningen to smaa Legater, som

bærer Brødrene Emil og Olaf Poulsens Navn. I Lighed hermed begyndte Formanden paa Henrik Ibsens 100-Aars Dag i 1928 at arbejde for Oprettelsen af et Legat, der skal bære Fru Betty Hennings' Navn. En Radioudsendelse og forskellige Forestillinger, ved hvilke Fru Hennings — Foreningens hidtil eneste kvindelige Æresmedlem — har stillet sig til Disposition, bragte indtil Juni 1929 Kapitalen op til ca. 5000 Kr. Det er Tanken, at Legatet skal stiftes i 1930 paa 80-Aars Dagen for Fru Hennings' Fødsel. De tre store Skuespillernavne, som stod i første Række paa vor Nationalscene, da Foreningen blev grundlagt, er hermed for bestandig knyttet til dens Liv i Fremtiden.

Medlemmerne har ved Jubilæet ikke mindst Grund til at være taknemmelige mod de ekstraordinære Medlemmer, som gennem mange Aar uegennyttigt støttede Formaalet. Ældst er fhv. Kontorchef i Havnevæsnets J. H. B. With og Sproglærer, cand. phil. A. Neve, der begge siden Midten af Firserne har været trofaste Venner af Foreningen. I de senere Aar har Ejerne af vore største Provinsteatre og kendte Firmaer som "Magasin du Nord" og "A. Fonnesbech" støttet Formaalet ved at indmelde sig. Foreningen har ogsaa Grund til at takke Overretssagfører Fr. Wolff, fordi han gennem tyve Aar uegennyttigt har paataget sig Hvervet som Bestyrelsens juridiske Konsulent.

Vignet fra Foreningens første Medlemskort.

II.

Som det fremgaar af Lovene og af Historien, er Skuespillerforeningen hverken en Laanefond eller en Arbejdsløshedskasse, og den har ingen faglige Opgaver. Udenforstaaende har kaldt den en "selskabelig Forening", men intet kan være mere forkert. Der afholdes hvert Aar kun ét Samvær, ved hvilket Foreningen delvis er Vært, nemlig naar Generalforsamlingen hos Wivel er til Ende. Efter gammel Tradition finder Sammenkomsten Sted i Korups Have. Det var netop i Forstaaelsen af Foreningens udelukkende alvorlige Opgave, at nogle Medlemmer i 1891 dannede "K. D. K. F." (Forbøgstaverne i de fire store Teatres Navne), hvis Formaal som Modsætning skulde være at fremme Selskabeligheden blandt kjøbenhavnske Skuespillere. Den eksisterede en halv Snes Aar til stor Fornøjelse for sine kun mandlige Medlemmer, indtil Kassererens Uredelighed forkortede dens Liv.

Skuespillerforeningens Formue er urørlig; Forslag, der angaar Ændringer i Disponeringen over den, kan kun vedtages, hvis 80 % af Medlemmerne med femten Aars Anciennitet stemmer derfor. Foreningen kan ikke sluttes sammen med nogen anden Organisation; skulde den derimod blive opløst, skal Formuen anvendes til Scenekunstnerlegater under Administration af Kjøbenhavns Magistrat. Blændet af de store Tal hænder det ofte, at Medlemmer anser

Kassen for at være "hovedrig". De ræsonnerer fra Selvets Fundament, at de som Enere ejede Formuen.

Set i Forhold til Kravene er Foreningen ingenlunde rig. Det sikreste Bevis herfor er de beskedne Pensioner, den endnu kun evner at udrede. Det maa derfor være enhver Bestyrelsés første Opgave at arbejde for Formuens Forøgelse. Det hænder, at Medlemmer fra de første Aar siger med skuffet Mine: "Da vi var unge, hed det sig, at Foreningen vilde kunne give os 6 à 800 Kr. om Aaret paa de gamle Dage." Det er fuldstændig rigtigt, men de glemmer, at i saa Tilfælde skulde Syge- og Begravelseskassen have været ophævet (jvfr. pag. 13 f.). Foreningen kan *understøtte* Syge og Gamle og *hjælpe* de Døde til det sidste Hvilested, men den kan *ikke* afse fuld Dækning til Udgiften paa noget af disse Omraader.

Hvorfor?

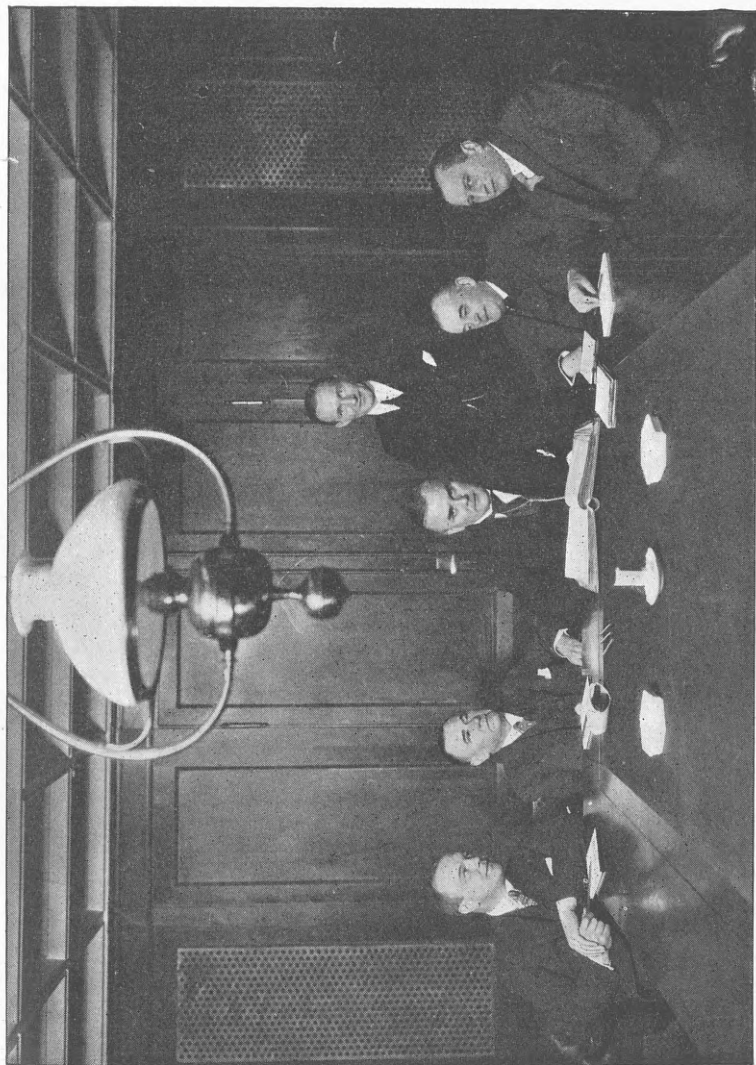
Fordi ingen kan sikre sig fuld Sygehjælp, Alderdomsforsørgelse, Bolig og Begravelsesomkostninger for et Kontingent af 24 Kr. om Aaret.

Hvorfor da ikke flerdoble Kontingentet?

Fordi en saadan Forøgelse vilde være imod Skuespillerforeningens Idé, der først og fremmest gaar ud paa at hjælpe mindre bemidlede mod et Kontingent, som med Vilje er sat lavt, for at det skal tynge saa lidt som muligt. Foreningen er en udpræget Hjælpekasse paa et altruistisk Grundlag, men ingen Syge- eller Livsforsikringsanstalt. Erfaringen viser, at ca. 20 % af Medlemmerne gennem Aarene har været nydende, medens Hovedparten var ydende. Som Følge deraf kan Foreningen give mere, end nogen anden Sammenslutning formaar, for en tilsvarende Indsats fra Medlemmernes Side. Faar man ikke selv Brug for Støtte derfra paa de ældre Dage, har man den Glæde at vide, at Pengene ikke forsvinder til Administration — Bestyrel-

sen har altid været ulønnet — men kommer en daarligere stillet Kollega til gode. Vel at mærke, dersom Vedkommende er Medlem. Skuespillere, som af Ligealdighed eller lidet gennemtænkte Grunde ikke er traadt ind i Tide, har ingen som helst Ret eller Udsigt til senere at faa Adgang til Midlerne. Den ofte gentagne Undskyldning duer ikke, "at man ikke troede dengang, man havde gode Dage, at man nogensinde skulde behøve Hjælp". Dengang var der nemlig ogsaa Mennesker, som trængte.

Hvis Foreningens Virken i Fremtiden holdes i den Form, hvori den nu er, og hvis man kun bevilger Udgifter, for hvilke der er fuld Dækning i Renteindtægten, vil Ydeevnen stadig blive større. De Lovændringer, som forelagdes Generalforsamlingen i 1929, peger alle i den Retning. Men Ændringer, der vil gennemføre "Forbedringer", som Kassen ikke i Længden kan bære, undergraver kun Soliditeten. Beviset herfor blev ført, da Sygekassens Love forandredes. Varige, fuldt ud solide Forhøjelser gaar kun gennem Forøgelse af Indtægten. Den nye Bestemmelse, som for længe siden burde være gennemført, at ingen kan blive Medlem efter det fyldte 40. Aar, vil i Fremtiden sætte gavnlige Spor. De besværligste Medlemmer var altid saadanne, der indmeldte sig sent og faa Aar efter, pukken de paa deres personlige Alder, vilde opnaa Goder, som rettelig tilkom Medlemmer, der havde været trofaste mod Foreningen fra Ungdommens Dage og ikke modtaget nogen Hjælp. Udfra Erfaringen tilraades det Yngre at indmelde sig saa tidligt, som Lovene tillader, *da Ancienniteten senere i Livet vil faa stor Betydning*. Hvis man for Eks. er tredive Aar, naar man indtræder, har man betalt 840 Kr., naar man er 65 og er i Besiddelse af en smuk Anciennitet. Man behøver da ikke at være nogen stor Regnemester for at forstaa, at man — hvis man trænger dertil

Skuespillerforeningens Bestyrelse og Sekretær i 50-Aaret for Foreningens Stiftelse. Elfeldt, fot.

— har Udsigt til at faa sine Penge tilbage med gode Renter. Hæver man, hvad adskillige ældre Medlemmer har gjort, for Eks. 400 Kr. i femten Aar, bliver de 840 Kr. forvandet til 6000 Kr. Maaske er Rejselegatet ogsaa en Gang faldet i ens Turban, og er man saa heldig at faa en Fribolig til Værdi af 6 à 800 Kr., bliver Fordelene selvsagt endnu større. Dersom Biografteatret “Colosseum” vedbliver at give en lignende Indtægt som nu, vil Afprioriteringen være tilendebragt i Løbet af en halv Snes Aar. Men Foreningen er i intet Tilfælde *forpligtet* til at yde mere, end hvad Renteindtægten i det givne Øjeblik kan magte.

Med Stolthed kan Skuespillerstanden paa Jubilæumsdagen se tilbage paa Resultaterne i de forløbne 50 Aar. Formuen andrager nu 451.659 Kr., hvoraf ca. 133.000 Kr. er indbetalt i “Skuespillerforeningens Hus”, hvor fem gamle Medlemmer har Fribolig. Endvidere ejer Foreningen “Edvard Landau og Hustrus Legat”, stort ca. 65.000 Kr., altsaa ialt ca. 516.659 Kr. I Aarens Løb er udbetalt 60.841 Kr. i Sygepenge og Hospitalshjælp, 29.985 Kr. til Begravelsesunderstøttelse og 357.722 Kr. i Pensioner og Legatreanter. Det samlede Udgiftsbeløb til Foreningens humane Formaal andrager 466.549 Kr.

Skuespillerforeningens Historie er en smuk Beretning om privat Initiativ og Offervilje paa Baggrund af Standsfølelse. Blandt meget andet fortæller den ogsaa, hvorledes det gik til, at Grisens Restbeløb 4 Kr. og 10 Øre gennem et halvt Aarhundrede fordelte og samlede en lille Million.

ÆRESMEDLEMMER:

Teaterchef, Kammerherre Fallesen	1892—1894
Kgl. Kammersanger N. J. Simonsen	1895—1906
Kgl. Skuespiller, Instruktør Wilhelm Holst ...	1897—1898
Direktør, Dr. phil. Karl Mantzius	1909—1921
Kgl. Skuespiller Olaf Poulsen	1913—1923
Kgl. Skuespiller Peter Jerndorff	1921—1926
Kancelliraad, fhv. Kasserer Valdemar Møller...	1921—1922
Kgl. Kammersanger Vilhelm Herold	1913—
Kgl. Skuespillerinde Fru Betty Hennings	1921—
Skuespiller Johannes Ring	1927—

FORMÆND:

Severin Abrahams	1879—1882
Niels Juel Simonsen	1882—1895
Christian Zangenberg	1895—1898
J. F. S. Dorph-Petersen	1898—1900
Niels Juel Simonsen	1900—1902
Karl Mantzius	1902—1904
Peter Jerndorff	1904—1907
Johannes Ring	1907—1927
Robert Neiiendam	1927—

BESTYRELSESMEDLEMMER:

Sophus Neumann	1879—1880
Christian Zangenberg	1879—1895
J. F. S. Dorph-Petersen (Næstformand)	1879—1895
Axel Kjeldskov	1880—1901
Isak Glückstadt (Hovedkasserer)	1880—1910
Enoch Aagaard	1895—1902
Karl Mantzius (Næstformand)	1895—1902
Johannes Ring (Næstformand)	1901—1907
Viggo Lindstrøm	1902—1907
William Norrie	1902—1907
Johannes Nielsen	1907—1908
Jacques Wiehe	1907—1910
Holger Hofman	1907—1914
Helge Nissen (Næstformand)	1908—1926
Emil Glückstadt (Hovedkasserer)	1910—1912
Ivar Schmidt	1911—1912
Vilhelm Petersen	1912—1920
Nicolai Neiiendam	1914—1927
Charles Wilken (Næstformand)	1920—
Johan Hansen (Hovedkasserer)	1923—
Nicolai Brechling	1927—
Poul Wiedemann	1927—

KASSERERE OG SEKRETÆRER:

Valdemar Møller	1879—1921
Valeur Fausbøll	1921—

REVISIONEN

har været udført af følgende Herrer: Vekselmægler Lorck, William Pio, Enoch Aagaard, Nordahl Brun, Johannes Ring, W. Foght, Kontorchef With, Direktør W. Wandahl (fra 1921) og Revisor H. Arnborg (fra 1923).

DIRIGENTER

ved Generalforsamlingerne 1880—1929: Folketingsmand Bille, Højesteretssagfører Strøm, Overretssagfører C. Meyer, Overretssagfører Winther, Overretssagfører P. Heise, Kontorchef With, Overretssagfører Sandholt, Overretssagfører Dragsted og Overretssagfører Fr. Wolff (første Gang 1909).

SKUESPILLERFORENINGENS LEGATER

(Uddrag af Fundatserne).

- 1) *Teaterdirektør Benjamin Pedersens Legat*, oprettet 1912 af hans Enke, Fru Alma Pedersen. Uddeler hvert Aar 500 Kr. til "videre Uddannelse eller til en Studierejse". Legatnyderen skal efter Hjemkomsten aflægge skriftlig Beretning til Bestyrelsen. Legatet averteres i April. Ansøgninger (ikke Blanket) stiles til Formanden eller Bestyrelsen inden den 5. Maj. Bestemmelsen tages tidligst den 15. Maj, og Udbetalingen finder Sted i Juni Termin.

(NB: Fundatsen indeholder intet om, at Legatet fortrinsvis skal gives til ældre Medlemmer, ej heller at Skuespillere fra eller ved Aarhus Teater er særlig berettiget. Ansøgere skal have mindst tre Aars Anciennitet som Medlem for at komme i Betragtning).

- 2) *Teaterdirektør Jens Walthers Legat*, oprettet 1919. 250 Kr. bortgives hvert Aar paa Stifterens Fødselsdag den 23. Maj til et ældre Medlem af Skuespillerforeningen, "hvis Virksomhed hovedsagelig er faldet i de danske Provinser". Legatet averteres. Blanketter udleveres paa Foreningens Kontor, Nyhavn 20, hvortil Ansøgninger indsendes inden 20. April.

- 3) *Professor J. F. S. Dorph-Petersens Mindelegat*, oprettet 1928 af hans Døtre. 250 Kr. uddeles eller fordeles i Januar "til et eller flere Medlemmer, fortrinsvis mellem 50 og 65 Aar, der uden egen Skyld er kommet i Nød". Legatet averteres ikke og søges ikke, men bortgives af Bestyrelsen.
- 4) *Skuespiller Carl Berghs Mindelegat*, oprettet 1923 af hans Moder. 140 Kr. uddeles i Juni Termin til et Medlem, "der efter Sygdom trænger til Rekreation". Legatet averteres ikke og søges ikke, men bortgives af Bestyrelsen.
- 5) *Kgl. Skuespiller Olaf Poulsens Legat*, oprettet 1918 af Skuespillerforeningen for Indtægten ved Salget af en Mindeplatte. 120 Kr. uddeles i Juni "fortrinsvis til et ældre Medlem fra det kgl. Teater som Supplement til en mindre Pension". Averteres ikke og søges ikke, men bortgives af Bestyrelsen.
- *6) *Kgl. Skuespiller, Professor Emil Poulsens Legat*, oprettet 1917 for Indtægten ved et Foredrag om Østen af Johannes Poulsen. 100 Kr. uddeles i Juni til et dertil værdigt Medlem, som er fyldt 65 Aar. Averteres ikke og søges ikke, men bortgives af Bestyrelsen.
- *7) *Skuespillerinde Fru Louise Holsts Legat*, oprettet 1887 af Skuespillerforeningen for indkomne Bidrag. 40 Kr. uddeles hvert Aar til et ældre, dertil værdigt Medlem. Averteres ikke og søges ikke, men bortgives af Bestyrelsen.
- *8) *Partikulier Chr. Brøndums Legat*, oprettet 1894 af Testator. 35 Kr. uddeles hvert Aar til et ældre, dertil værdigt Medlem. Averteres ikke og søges ikke, men bortgives af Bestyrelsen.
- *9) *Justitsraad Josephsen og Hustrus Legat*, oprettet 1909 for Salget af den Foreningen testamenterede Villa

“Skovly” ved Helsingør. 260 Kr. uddeles eller fordeles i Juni “som Supplement til den Understøttelse, ældre dertil værdige Medlemmer opnaar af Skuespillerforeningen”. Averteres ikke og søges ikke, men bortgives af Bestyrelsen.

- *10) *Teaterdirektør Theodor Andersens Legat*, oprettet 1909 af Testator. 100 Kr. uddeles i Juni “som midlertidig Understøttelse til et ældre, dertil værdigt Medlem med mindst tyve Aars Anciennitet”. Averteres ikke og søges ikke, men bortgives af Bestyrelsen.
- *11) *Oberstløjtnant J. G. E. Hertzog og Hustrus Legat*, oprettet 1916 iflg. Testamente og senere udvidet (et Restbeløb indestaar i Overformynderiet til livsvarig Rentenydelse for nogle i Testamentet nævnte Personer, efter hvis Død Summen udbetales Skuespillerforeningen). Renten p. t. 300 Kr. uddeles i Juni i tre Portioner “som Supplement til den Understøttelse, dertil værdige Medlemmer opnaar af Skuespillerforeningen”. Modtagerne skal være fyldt 60 Aar og have mindst 30 Aars Anciennitet. Averteres ikke og søges ikke, men bortgives af Bestyrelsen.
- *12) *Direktør Thorvald Thrane og Hustrus Legat*, oprettet 1915 af Enkefru Anna Thrane. 200 Kr. stilles i Juni til Disposition for Skuespillerforeningens Bestyrelse, “som kan anvende Beløbet efter sit bedste Skøn indenfor de i Foreningens Love givne Rammer”. Averteres ikke og søges ikke.
- *13) *Købmand Rasmus Michelsen Lund og Hustrus Legat*, oprettet 1899. 200 Kr. uddeles i to Portioner aarlig til “Skuespillerforeningen til Understøttelse for afdøde Skuespilleres Efterladte”. Legatet er henlagt under Kjøbenhavns Magistrat. Averteres ikke og søges ikke, men bortgives af Bestyrelsen.

- *14) *Frøken Betty Elisa Giers' Legat*, oprettet 1921 af Te-satatrice. Legatets Renter ca. 800 Kr. er indgaaet i Skuespillerforeningens Formue og anvendes til faste aarlige Understøttelser efter de i Foreningens Love fastsatte Regler. Averteres ikke og søges ikke, men bortgives af Bestyrelsen efter Generalforsamlingens Godkendelse.
- *15) *Forretningsfører Edvard Landau og Hustrus Legat*, oprettet 1929 af Enkefru A. Landau. Legatets Renter ca. 3000 Kr. "skal aarlig tildeles trængende Skuespillere og Skuespillerinder, dog forlods til saadanne, der ikke oppebærer Pension. Udbetalingen sker i Portioner, hvis Størrelse fastsættes af Legatets Bestyrelse. Legatportionerne kan tillægges den samme Person gennem flere Aar eller for Livstid". Legatregnskabet skal hvert Aar afgives til Revision i Justitsministeriet. Averteres ikke og søges ikke, men bortgives af Bestyrelsen efter Generalforsamlingens Godkendelse.
- 16) *Kgl. Skuespillerinde Fru Betty Hennings' Legat* vil blive oprettet paa 80-Aars Dagen for Stifterindens Fødsel den 26. Oktober 1930 og uddelt første Gang Aarsdagen derefter. Fundats er endnu ikke oprettet, men Legatkapitalen ejes allerede nu af Skuespillerforeningen.

De med Stjerne mærkede Legater er bortgivet paa længere Tid. De fleste vil først blive ledige ved Modtagernes Død.

Endvidere har Skuespillerforeningen en Repræsentant, p. t. Hr. *Aage Garde*, i Bestyrelsen for *Teaterejer i Horsens*

P. Nielsen og Hustrus Mindelegat, stiftet 1919. Der uddeles hvert Aar d. 16. Decbr. to Portioner à c. 240 Kr. til "ældre Provins-Teaterdirektører, Skuespillere og Skuespillerinder, der virker eller har virket ved Teaterselskaber i de danske Provinser og som paa Grund af Sygdom, Alder eller anden uforskyldt Aarsag er komne i Trang". Personer, der har virket ved ambulante Selskaber i *østjyske* Byer, har under lige Vilkaar Fortrinsret. Ansøgningsskema faas hos Hr. Overretssagfører Teilman-Jørgensen, Kjøbenhavn, og sendes inden Udgangen af November Maaned til Hr. Bankkasserer F. Fogh Nielsen, Kristiansvej 33, Charlottenlund. Legatet revideres i Justitsministeriet.

Kilderne til denne Bog er, foruden Studier i Dagspressen 1879—1902, Skuespillerforeningens Arkiv og Aarsberetninger samt mundtlige Meddelelser især fra Stifteren, Skuespiller Frederik Christensen. Originalerne til de gengivne Billeder findes i Theaterhistorisk Museum.

Omslagsvignetten er en Gengivelse af Foreningens Emblem, tegnet af Professor Erik Schiødte.

Elfelt, fot.

Indgang til "Skuespillerforeningens Hus".

Maskerne, udført af Harald Slott Møller, er en Gave fra Stenhuggermester Peter Schannong.

ROBERT NEHENDAM:

- Breve fra danske Skuespillere og Skuespillerinder. 1748—1864.
I—II. 1911—12. (Udsolgt).
- Det danske Theaters Vilkaar i Nordslesvig 1864—1914. 1914.
Forøget Udgave 1919. (Udsolgt).
- Scenen drager. 1915. (Udsolgt).
- Th. Overskou: Af mit Liv. 1798—1873. I—II. Med Noter og Ef-
terskrift. 1915—16. (Udsolgt).
- Johanne Luise Heiberg. En Analyse. 1.—2. Oplag. 1917.
- En Danserinde. 1.—2. Oplag. 1918. (Svensk Udgave 1919).
- Folketeatrets Historie. 1857—1908. 1919.
- Omkring Teatret. Historiske Billeder. 1919.
- Michael Wiehe og Frederik Høedt. 1920.
- Det kgl. Teaters Historie. 1874—1922. Hidtil er fire Bind ud-
kommet. 1921—27.
- Det kgl. Hof-Theater. (Theatermuseet ved Christiansborg).
1922. (Udsolgt). Ny forøget Udgave 1929.
- Ungdom og Galskab. (Prinsesse Charlotte Frederikke og Edou-
ard Du Puy). 1923. (Svensk Udgave 1924).
- Casinos Oprindelse og Historie i Omrids. 1923.
- Skuespiller og Patriot. (H. C. Knudsens Dagbøger). 1925.

